

ANTI-SLAPP

AMANDMANI NA ZAKON O ZAŠTITI OD KLEVETE FBiH

**Prijedlog dopuna Zakona o
zaštiti od klevete upućen u
parlamentarnu proceduru**

Autori: Vladimir Kovačević, Aleksandar Jokić

**Izdavač: Udruženje za promociju medijskih sloboda, kritičko i
istraživačko novinarstvo (SKIN)/Valterportal**

STOP

ZLOUPOTREBI TUŽBI

Anti-SLAPP amandmani na Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine

Cilj izmjena:

- zaštita slobode izražavanja
- zaštita javnog interesa
- zaštita novinara i aktivista
- sprječavanje zloupotrebe pravosuđa

Sudovi za pravdu, ne za pritisak

UVOD

Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine donesen je 2002. godine kao važan korak ka zaštiti slobode izražavanja i dekriminalizaciji klevete. Iako je zakon predstavljao značajan demokratski napredak, praksa njegove primjene pokazala je ozbiljne nedostatke u zaštiti od zloupotreba sudskih postupaka protiv osoba koje učestvuju u javnoj raspravi.

Posljednjih godina evidentan je rast SLAPP tužbi — strateških tužbi protiv javnog učešća, koje se koriste za zastrašivanje, finansijsko iscrpljivanje i odvracanje od javnog djelovanja.

Predloženi amandmani uvode posebne procesne mehanizme za prepoznavanje i sprječavanje zloupotrebe prava na pristup sudu, uz puno očuvanje prava na zaštitu časti i ugleda.

ŠTA SU SLAPP TUŽBE?

SLAPP (Strategic Lawsuits Against Public Participation) predstavljaju zlonamjerne sudske postupke pokrenute protiv osoba koje govore ili djeluju o pitanjima od javnog interesa. Njihov cilj često nije stvarna zaštita ugleda, već:

- zastrašivanje
- psihološki pritisak
- finansijsko iscrpljivanje
- stvaranje autocenzure

SLAPP tužbe često karakterišu:

- očigledno neosnovani zahtjevi
- nesrazmjerno visoke odštete
- višestruke tužbe protiv iste osobe
- velika neravnoteža moći između stranaka

Posljedica je “efekat hlađenja” — odustajanje od javnog djelovanja zbog straha od sudskih postupaka.

AMANDMAN 1

DOPUNA ČLANA 2 – NOVI PRINCIPI ZAKONA

ŠTA SE PREDLAŽE?

U član 2. Zakona dodaju se novi principi:

- zaštita javnog interesa i javne rasprave
- viši nivo tolerancije javnih službenika na kritiku
- stvarna jednakost stranaka u postupku
- sprječavanje zloupotrebe prava na pristup sudu (SLAPP)

OBRAZLOŽENJE

Predložene dopune uvode jasan interpretativni okvir za sudove.

Cilj je da sudovi, prilikom odlučivanja u predmetima klevete:

- daju veću zaštitu javnoj raspravi
- prepoznaju neravnotežu moći između stranaka
- spriječe korištenje sudova kao sredstva pritiska

Posebno se naglašava da javni službenici moraju imati viši nivo tolerancije na kritiku u vezi sa obavljanjem javne funkcije, što je standard prakse Evropskog suda za ljudska prava.

AMANDMAN 2

DOPUNA ČLANA 4 – NOVE DEFINICIJE

ŠTA SE PREDLAŽE?

U zakon se uvode tri nova pojma:

- javno učešće
- pitanje od javnog interesa
- zlonamjerni sudski postupak protiv javnog učešća (SLAPP)

ŠTA JE VAŽNO?

Prijedlog zakona detaljno definiše indikatore SLAPP tužbi, uključujući:

- očiglednu neosnovanost tužbe
- nesrazmjerne odštetne zahtjeve
- višestruke postupke
- napade na mišljenje i satiru
- forum shopping
- taktike zastrašivanja

OBRAZLOŽENJE

Važeći zakon ne poznaje ove pojmove, zbog čega sudovi trenutno nemaju jasan pravni okvir za prepoznavanje SLAPP tužbi.

Predložene definicije:

- daju sudovima konkretne kriterije
- omogućavaju primjenu posebnih zaštitnih mehanizama
- usklađuju domaće zakonodavstvo sa evropskim standardima

AMANDMAN 3

NOVA GLAVA: ZAŠTITA OD SLAPP TUŽBI

ŠTA SE PREDLAŽE?

Dodaju se novi članovi 10a – 10e.

ČLAN 10a – PREPOZNAVANJE SLAPP POSTUPKA

Sud na zahtjev tuženog ispituje da li postupak predstavlja SLAPP.

Obrazloženje: Sudovima se prvi put daje poseban mehanizam za identifikaciju zloupotrebe prava na pristup sudu.

ČLAN 10b – ZAHTJEV ZA RANO ODBIJANJE TUŽBE

Tuženi može tražiti hitno odbacivanje očigledno neosnovane tužbe.

Obrazloženje: Cilj je spriječiti višegodišnje iscrpljivanje kroz sudske postupke i omogućiti brzo zaustavljanje zloupotreba.

ČLAN 10c – HITNO POSTUPANJE SUDA

Sud zakazuje ročište u roku od 30 dana.

Odlučuje u narednih 30 dana.

OBRAZLOŽENJE

Efikasnost i brzina predstavljaju ključ zaštite od SLAPP tužbi.

ČLAN 10d – TERET DOKAZIVANJA

Teret dokazivanja prelazi na tužitelja.

Tužitelj mora dokazati:

- da tužba nije očigledno neosnovana
- da nije pokrenuta radi zastrašivanja

OBRAZLOŽENJE

Ovim se sprječava zloupotreba sudskog postupka kao sredstva pritiska i finansijskog iscrpljivanja.

SANKCIJE ZA ZLOUPOTREBU

ČLAN 10e – ODLUKA I SANKCIJE

Ako sud utvrdi SLAPP:

- tužba se odbacuje
- tužitelj plaća sve troškove
- plaća dodatnu naknadu zbog zloupotrebe prava

VISINA NAKNADE

- najmanje 50% vrijednosti spora
- do 200% vrijednosti spora

OBRAZLOŽENJE

Predložene sankcije imaju:

- preventivnu funkciju
- odvraćajući efekat
- cilj da zloupotreba sudova postane rizična i skupa

Cilj nije kažnjavanje legitimnih tužbi, već sprječavanje korištenja pravosuđa kao sredstva cenzure.

AMANDMANI KOJI SU RAZMATRANI, ALI NISU PREDLOŽENI

Tokom izrade zakona razmatrane su i dodatne mogućnosti zaštite koje nisu uključene u konačni tekst.

AUTOMATSKA OBUSTAVA GLAVNOG POSTUPKA

Razmatrano je automatsko zaustavljanje glavnog postupka dok sud ne odluči o SLAPP zahtjevu.

Zašto nije predloženo?

Procijenjeno je da bi takvo rješenje moglo dovesti do dodatnih proceduralnih zloupotreba i usporavanja postupaka.

JAVNI REGISTAR SLAPP TUŽBI

Razmatrana je mogućnost formiranja registra SLAPP postupaka.

Zašto nije predloženo?

Zaključeno je da trenutno ne postoji odgovarajući institucionalni okvir za njegovo vođenje.

DISCIPLINSKE MJERE ZA ZLOUPOTREBU

Razmatrane su dodatne disciplinske sankcije za pokretanje SLAPP tužbi.

Zašto nije predloženo?

Ocijenjeno je da bi takve mjere zahtijevale izmjene drugih propisa i dodatnu regulatornu razradu.

ŠIRE DEFINISANJE JAVNOG INTERESA

Razmatrana je i šira definicija javnog interesa.

Zašto nije predloženo?

Procijenjeno je da bi preširoka formulacija mogla izazvati pravnu neodređenost i otežati primjenu zakona.

FINALNA PORUKA

Slobodna javna rasprava je temelj demokratskog društva.

Kingdom of the Netherlands

Ovaj projekat finansira Vlada Kraljevine Nizozemske putem MATRA programa. Sadržaj je odgovornost Udruženja SKIN/Valterportal.ba i ne odražava nužno stavove Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske.